

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE
Catedra de Limba Română și Lingvistică Generală

TEZĂ DE DOCTORAT

STILISTICĂ PRIN ESTETICĂ LA TUDOR VIANU

**Recurențe și analogii conceptuale, estetice și stilistice
în spațiul german
Studiu aplicativ: Proza lui Thomas Mann**

Coordonator științific:
Prof. univ. dr. Elena Dragoș

Candidată
Drd. Ștefana Duncea

Cluj-Napoca
2015

Rezumat

0. Obiectivul principal al tezei de față este acela de a studia concepția lui Tudor Vianu și perspectiva integratoare despre estetică și stilistică, respectiv sistemul de concepte pe care îl dezvoltă și argumentează în opera sa de specialitate.

1. Pornind de la o contextualizare în istoria esteticii în spațiul european și cu precădere în spațiul german, am stabilit coordonatele cu care Tudor Vianu operează în plan teoretic și conceptual în abordarea domeniului esteticii și implicațiile stilistice presupuse de abordarea creației artistice.

Discutarea sistemului propus în principal de *Estetica* lui Vianu și completată de opera sa (semnificativă în această arie) din perspectiva implicațiilor stilistice reprezintă segmentul principal al lucrării. În completare, vom aborda un studiu aplicativ orientat tot spre zona culturală germană – esențială în formația lui Vianu – pentru a discuta semnificația recurențelor și analogiilor conceptuale estetice și stilistice între opera esteticianului român și spațiul german.

Am optat în acest sens pentru un studiu aplicativ pe o serie de opere semnificative din acest spațiu, aparținând lui Thomas Mann, opere care dezbat la nivel explicit și respectiv implicit o serie de concepte aparținând esteticii și stilisticii și prin ele pentru analiza unor recurențe și analogii conceptuale și de viziune asupra stilului și sistemului estetic discutat de Tudor Vianu.

2. Comparatist, istoric al ideilor și stilistician, Tudor Vianu a fost în primul rând creator de sistem, această viziune reușind să integreze în mod complementar, consistent și erudit

diversele arii disciplinare care l-au preocupat. Contribuțiile sale nu doar la dezvoltarea unui sistem estetic (articulat într-un domeniu aflat în spațiul românesc într-o etapă încă incipientă), ci și la sfera culturii în general, sunt majore și specializate, pe fundalul erudiției și preocupărilor sale plurivalente și pline de substanță în domenii diferite însă complementare, erudiția sa permițând o astfel de deschidere culturală amplă. Astfel, Vianu a fost în același timp estetician, filosof al culturii, critic și istoric literar, comparatist, contribuind substanțial și profesionist la consolidarea și dezvoltarea acestor discipline în spațiul românesc. Reușita sa în îmbinarea și aprofundarea acestor domenii s-a bazat și pe completarea activității științifice erudite cu profesoratul, care a avut ca rezultat formarea altor specialiști în domenii complementare direct sau indirect esteticii.

Dacă Tudor Vianu a fost în primul rând un estetician de mare valoare, reprezentând prin excelență inovația și crearea de sistem estetic în spațiul cultural românesc precum și un moment cultural de vârf, specific deschiderii antebelice și interbelice în ceea ce privește fundamentarea unui educații la marile școli europene, interesul pentru stilistică a fost unul vechi și constant între preocupările sale. „El își începe lunga sa activitate umanistică și didactică cu o lucrare care fundamental este o operă de stilistică. *Das Wertungsproblem in Schillers Poetik*, teza sa de doctorat publicată în 1924.” (Bucur, 1965: 20) În paralel cu marile sale contribuții de estetician și comparatist, lucrările sale de stilistică au fost construite complementar și sistemic pe fundalul viziunii sale culturale de ansamblu. Tudor Vianu va descinde așadar spre stilistică dinspre acest fundal – abordat sistemic – al filosofiei culturii și al teoriei valorilor, conturând în ideile prezente mai

întâi în *Estetica*, un „nucleu stabil al concepției stilistice” și o „premisă estetică a viitoarei abordări lingvistice” (Parpală, 1998: 97) a conceptului de stil, care câștigase importanță în gândirea științifică a perioadei (v. Oancea, 1988: 248). Este locul unde, iată, se stabilește un liant (bazat pe o relație cauzală de necesitate și de interdependență) între cele două paliere, sistemul său estetic, respectiv viziunea sa despre stilistică. Putem de asemenea spune că în opera esteticianului s-a produs o corelație extrem de interesantă și necesară între preocupările pentru frumos și cele pentru limba română literară (sferă asupra căreia vom insista în capitolul dedicat domeniului stilisticii în preocupările estetice ale lui Tudor Vianu), dar și de primele manifestări ale interesului pentru sfera esteticii, interes care ulterior se va concretiza în studii specifice, în special după contactul unor personalități culturale românești cu spațiul și lumea academică germană.

3. *Primul capitol* al tezei de față are ca scop circumscrierea unui fundal și scurt istoric al esteticii pentru a putea încadra contribuția lui Tudor Vianu și a stabili filiațiile conceptuale și de viziune între preocupările acestuia și cultura europeană și cu precădere spațiul german (în care acesta s-a format).

Estetica a avut de la început o legătură fundamentală cu filosofia, firesc, dacă ne gândim la arta grecească ce îmbină simetria cu o abordare mimetică a realului. Rolul jucat de cultura greacă în istoria esteticii și a conceptelor fundamentale asociate acestei discipline reprezintă o certitudine și aceasta este imperativ o referință principală atunci când discutăm probleme ce țin, chiar și tangențial, de crearea unui sistem estetic, așa cum e cel al lui Vianu. Lumea greacă a reprezentat așadar fundalul potrivit pentru primele reflecții filosofice

despre artă, îmbinate cu interogații asupra originii și organizării universului (modele cosmologice) sau asupra sensului acestuia. Disciplina esteticii nu este, cel puțin în acest moment incipient, detașată de filosofie, spre deosebire de distincțiile estetice explicite operate în lumea modernă. Capitolul se oprește apoi asupra unor momente esențiale din istoria esteticii, stabilind direcțiile principale din evoluția acesteia către o disciplină independentă. Astfel, de pildă, pentru estetica medievală nu artele erau sursa frumosului, ele doar participând la aceasta, asociat în mod direct divinului. Așadar, pentru medievali, exista o ierarhie a artelor, între care arta (sau artele) etalon erau cele teologale, așa cum și frumosul etalon era cel divin. În ceea ce privește momentul Renașterii, în privința esteticii acesta nu a fost un moment în mod semnificativ inovator, în ciuda înfloririi fără precedent a artelor, ci mai degrabă de consolidare a unor direcții anterioare (precum aristotelismul sau neo/platonismul).

4. Cu adevărat semnificative în istoria disciplinei și, desigur, în formația esteticianului român, au fost preocupările din spațiul german, începând de la precursorii lui Kant: Baumgarten, Winckelmann, Lessing. Putem vorbi și aici de ceea ce se reprezintă de fapt o caracteristică a istoriei esteticii și anume o continuitate și influență între diversele etape (Cf. David Simpson, 1988: 1), având la bază principiile antichității grecești. Aceasta din urmă, dar și principiile estetice enunțate de predecesorii din spațiul francez și englez, au influențat apariția și dezvoltarea unor sisteme estetice în cultura germană, sisteme ce se vor dovedi extrem de puternice. Astfel, contribuțiile din spațiul german au fost esențiale în ceea ce privește dezvoltarea, începând cu secolul al XVIII-lea, unor sisteme conceptuale ce vor marca istoria disciplinei.

Anticipate, în opinia unora, de precursorii săi, nu doar din spațiul german, ideile formulate și conceptele propuse de Immanuel Kant iau forma unui sistem care are, prin însuși această formulă sistemică, dimensiunea unei contribuții uriașe la istoria esteticii. Hegel va reprezenta un alt moment-cheie în evoluția concepțiilor estetice în spațiul german, realizând prin sistemul său dialectic o reconciliere (v. Katharine Everett Gilbert, Helmut Kuhn, 1972: 378) a concepțiilor anterioare contradictorii. Alături de alte contribuții discutate de primul capitol, aceste sisteme clasice stau la baza formării culturale și influențează în mod inevitabil viziunea lui Tudor Vianu despre estetică și de asemenea despre problemele de stil. De altfel, istoria esteticii este un șir de etape înlănțuite, de relații cauzale și formule ciclice, precum și, în mod specific filosofiei (și celei germane în special) de viziuni integratoare, sistемice, care fac necesară luarea în considerare a diverselor momente succesive, cercetătorul neputând izola opera unui estetician (în cazul de față Tudor Vianu) de influențele coordonate ale esteticii clasice. La propria înclinație către ordonare și rigoare a esteticianului român se adaugă specificul abordării clasice germane din sfera esteticii, precum și necesitățile disciplinei, care în plus era încă nearticulată într-un sistem în spațiul românesc. Așadar, formația unui estetician este inevitabil conectată la o cronologie a disciplinei și marilor sale direcții sau întrebări rămase nerezolvate, iar în cazul de față fundalul gândirii estetice germane va funcționa ca o sursă majoră nu doar pentru opera esteticianului român.

5. În ceea ce privește etapa premergătoare din estetica românească, aceasta face subiectul unui demers separat, în capitolul al doilea, dedicat introducerii în opera estetică a lui Tudor Vianu. Aici am observat că deși Tudor Vianu

reprezintă prin excelență ideea de sistem estetic în spațiul cultural românesc precum și un moment cultural de vârf (specific deschiderii antebelice și interbelice în ceea ce privește fundamentarea unei educații la marile școli europene), există însă și alte preocupări care l-au precedat și demne de menționat în sfera esteticii așa cum a fost ea abordată la noi. Capitolul urmărește mai departe fundalul preocupărilor estetice românești și care au fost precursorii lui Tudor Vianu. Am discutat apoi, în prelungirea primului capitol, formația intelectuală a esteticianului român, care, așa cum am văzut, se revendică de la spațiul german și acest lucru se va manifesta nu doar în abordările sale, ci și în rigoarea și ordinea pe care le practica în mod căutat.

6. Interesul lui Tudor Vianu se manifestă foarte devreme, ca parte a preocupărilor sale de a-și aduce contribuția la cultura română acolo și în special acolo unde această necesitate se manifestă mai acut. Dintre operele sale de specialitate se distinge mai ales *Estetica*, considerată prima tentativă din cultura românească de a oferi un tratat estetic și o perspectivă științifică articulată, fiind o lucrare sinteză și în același timp una bazată pe cercetări întreprinse de autor, care au condus la o viziune personală fundamentată științific, Vianu fiind adeptul cercetărilor și documentărilor riguroase. Dincolo de componenta sistemică și deci de calitatea sa sintetizatoare și ordonatoare, tratatul de *Estetică* cât și, extrapolând, sistemul estetic conceput de Tudor Vianu probează valențe multiple, dovedind într-adevăr maturitatea științifică a autorului. Capitolul discută apoi în detaliu elementele-cheie ale sistemului estetic propus de Vianu, concentrându-se pe problema valorii, a artei ca muncă (unde am realizat conexiuni cu perspectiva greacă asupra artei ca

techné), dimensiunile conceptului de frumos (frumosul ca valoare-scop, frumosul natural și frumosul artistic). Capitolul se mai ocupă de perspectiva lui Tudor Vianu asupra operei de artă, în legătură cu momentele constitutive, forma și conținutul acesteia, precum și de ceea ce Vianu numește tipurile și genurile artistice. Capitolul mai discută clasificarea artelor, genurile artistice și eteronomia artei. Urmărind structura *Esteticii* și preocupările fundamentale ale lui Vianu, capitolul se mai oprește și asupra creației artistice (problemă discutată și în capitolul dedicat studiului de caz dedicat lui Thomas Mann) și, în conexiune cu aceasta, probleme și tipuri de receptare, gust și judecată estetică.

7. Capitolul al treilea este cel care stabilește conexiunea între preocupările stilistice și sistemul estetic conceput de Vianu. Și în domeniul stilisticii, Tudor Vianu are o contribuție de fondator și inovator (el așezând, așa cum observa Ileana Oancea „primele jaloane ale unei asemenea cercetări”, 1989: 3), abordare inovatoare discutată în acest segment al tezei. Opera stilistică a lui Tudor Vianu reușește să circumscrie un domeniu independent, „eliberând” (v. Bucur, 1965: 10) domeniul de lingvistică și critică literară. Formația germană a lui Tudor Vianu este și aici un factor determinant, căci îi erau cunoscute tendințele și realizările școlii germane din perioada studiilor și doctoratului de la Tübingen. Aici se formase în ambianța germană a preocupărilor estetice și filosofice ale primelor decenii ale secolului XX și asimilase rezultatele esteticii și stilisticii germane, elaborând la rândul său, ulterior numeroase studii privind limba și stilul scriitorilor. Pentru Tudor Vianu, stilistica însemna, în spiritul acestei școli, disciplină și rigoare. Metodele stilisticii literare a lui Vianu vor genera în anii '60 numeroase volume de studii în sfera

stilisticii literare. Complementară, aşadar, ca viziune, stilisticii lingvistice, așa-numita orientare literară din stilistica românească este instituită și reprezentată de Tudor Vianu.

8. Opera lui Vianu dedicată stilisticii beneficiază de specializarea sa din sfera esteticii dar și din celelalte domenii culturale, abordate de el într-o manieră deloc diletantă. Beneficiind de viziunea sa caracteristică și anume de tip integrator și coagulant în abordarea fenomenelor culturale și nu numai, prin analogii, comparații, filiații etc., Vianu consideră că stilistica lingvistică nu poate fi separată de cea estetică și abordează disciplina din această perspectivă, considerând că ea se află la confluența disciplinelor umaniste. Stilistica lui Tudor Vianu, este, aşadar, ca și formația sa, construită pe un fundal estetic și filosofic, el abordând stilistica de pe pozițiile esteticianului și abia apoi din perspectivă lingvistică, așa cum se poate observa din prezența capitolului *Stilul* în lucrarea de care am discutat în capitolul anterior, *Estetica* (publicată în două volume în 1934, respectiv 1936). Fidel abordării sistemice și ordonatoare despre care am discutat ca despre o caracteristică a operei sale și deci și segmentului dedicat stilisticii, Tudor Vianu problematizează și clasifică pe diferite paliere probleme și concepte importante din aria stilisticii precum metafora și simbolul. Acestea vor fi discutate aplicativ, pornind de la abordarea teoretică a lui Vianu, în capitolul al patrulea, dedicat unui studiu de caz Thomas Mann.

9. Interesul lui Vianu pentru opera lui Mann era unul explicit, autorul german fiind amintit și în *Estetica* dar și în alte texte, precum un articol din 1945 dedicat acestuia. Vianu discută meritele scriitorului german în contextul politic extrem de complicat al momentului. În ceea ce privește

aplicabilitatea unor concepte de stilistică și estetică în opera scriitorului german, există o serie de argumente. Astfel, analogia dintre opera lui Thomas Mann și cea a lui Tudor Vianu decurge, la nivel explicit, din componenta estetică a celei din urmă, în timp ce la nivel implicit componenta stilistică și în special problema metaforei și simbolului capătă dimensiuni interesante atunci când sunt discutate în contextul operei autorului german. Pe lângă întâlnirea din zona esteticii, „profesorul Tudor Vianu, care îl citise încă din tinerețe pe scriitor și-l auzise vorbind în 1922 la Tübingen” considera că Mann nu era doar „unul dintre cei mai de seamă creatori din literatura contemporană și pe unul dintre artiștii cei mai riguroși”, ci și un mediator al unei sinteze europene. Legătura cea mai evidentă între cei doi se realizează (la primul nivel amintit) în zona problematizării operei de artă și pentru figura artistului, prezente în *Estetica* lui Vianu și exemplificate prin chiar referința la Thomas Mann. Prin extrapolare, Vianu se referea la relația dintre artist și existența cotidiană ca luând uneori aspectul unei opoziții sau cel puțin a unei distanțări ori comunicări întrerupte. Ecuația figurii artistului (*Künstlerfigur*) inițiată de *Tonio Kröger* și care poate fi considerat, atât din punct de vedere estetic cât și stilistic ilustrativ pentru aplicarea conceptelor discutate de Vianu asupra operei lui Mann, cu care are analogii atât explicite cât și implicite, explicate în teza de față. Capitolul se oprește în special asupra unor studii aplicative privind metafora și simbolul, element-cheie ale sistemului propus de Vianu în zona stilisticii. Astfel, am discutat simbolistică și metaforă sinestezică în *Casa Buddenbrook* și *Muntele vrăjit*, metafora bolii și simbolurile thanatice. O altă zonă a problemelor stilistice discutate aplicativ pe opera scriitorului german este una de acută

importantă și privește stilul în relație cu traducerea, de cele mai multe ori fidelă sensului și nu stilului, cu atât mai mult în cazul unor construcții complexe sintactice și stilistice precum cele specifice autorului german. Am propus aici o serie de discuții comparative asupra transferului stilistic în traduceri în diverse limbi, discutând cu precădere zonele care au marcat preocupările lui Vianu și anume metafora și simbolul.

10. Datorită acestor aspecte, alături de faptul că și explicit Thomas Mann face obiectul preocupărilor estetice și stilistice ale lui Tudor Vianu (interesat de viziunea și stilul autorului german, ca și de figura artistului, acel *Künstlerfigur*), ne-am permis o apropiere între operele celor doi și un dialog în care contribuția lui Vianu își găsește aplicația în anumite segmente din opera lui Mann. De altfel, dincolo de elementele de detaliu, amândoi sunt preocupați și de organizarea sistemică, de construcție și articulare a întregului, alături de interesul pentru viziunea culturală de ansamblu, care pun împreună mai multe arte (muzica, literatura) și creațiile lor nemuritoare, de asemenea luând în considerare elementele culturale, istorice, mitologice, o adevărată moștenire a valorilor clasice europene și universale.

11. În concluzie, teza de față a încercat să demonstreze că formația culturală a lui Vianu se revendică de la spațiul german nu doar în abordările sale, ci și în rigoarea și ordinea pe care le practica în mod căutat, fiind, prin excelență, creator de sistem estetic și autor al unor contribuții fondatoare în zona esteticii. Prin opera sa, Vianu a răspuns (sau a încercat să o facă) problemelor fundamentale ale esteticii: obiectul și esența artei, receptarea fenomenului artistic etc. (v. Călinescu, 1939: 11) Dacă Lovinescu, Ralea sau Al. Dima aduc în lucrările lor contribuții teoretice la sfera esteticii românești, adevăratul

moment de vârf în conturarea unei discipline estetice propriu-zise este acela reprezentat de Tudor Vianu, alături de Lucian Blaga, Liviu Rusu sau Mihail Dragomirescu, aducând viziuni originale, proprii în completarea celor clasice europene. În ceea ce privește preocupările pentru stilistică, Tudor Vianu consideră că limbajul și faptele de limbă, cum le numește el, sunt profund conectate fenomenului cultural, cultura contribuind la dezvoltarea limbii, în timp ce aceasta intermediază înțelegerea și circulația celei dintâi. Totuși, Vianu nu omite să observe faptul că domeniul stilisticii încorporează și aspecte care trec dincolo de zona literară a limbii sau literaturii. Vianu refuză delimitarea stilisticii lingvistice, studiul limbii comune, de stilistica literară, ce ține de opera artistică. Astfel, Vianu a extins în mod explicit stilistica dincolo de limitările disciplinare (depășind și metoda lui Spitzer prin preconizarea unei cercetări stilistice de mai mare anvergură cu centrul în limba literară), el creând școală de stilistică în anii '50. Stilistica reprezenta pentru Vianu o cale de modernizare absolut necesară a studiilor literare. În acest sens studiul amintit, *Cercetarea stilului* (1957), poate fi considerat un program teoretic conceput cu scopul de a impune direcția stilistică în cultura românească.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

OPERE

- Mann, Thomas, *Casa Buddenbrook: declinul unei familii*, în românește de Ion Chinezu, Ediția a II-a, Editura pentru Literatură Universală, București, 1962.
- Mann, Thomas, *Casa Buddenbrook: declinul unei familii*, vol.I-II, în românește de Ion Chinezu, Editura Veroniq-Kristine, București, 1993.
- Mann, Thomas, *Doctor Faustus: viața compozitorului german Adrian Leverkühn povestită de un prieten; Cum am scris Doctor Faustus: romanul unui roman*, Editura RAO, București, 1995.
- Mann, Thomas, *Moartea la Veneția*, traducere de Alexandru Philippide și Lazar Iliescu, prefață de Eugen Schileru, Editura pentru Literatură, București, 1965.
- Mann, Thomas, *Moartea la Veneția*, traducerea Alexandru Philippide, Lazăr Iliescu, Alice Voinescu, Editura Sfinx V. R., Cluj-Napoca, 1991.
- Mann, Thomas, *Moartea la Veneția. Povestiri 1904-1912*, traducere de Ion Roman, note și comentarii de Thomas Kleininger, Editura Univers, București, 1993.
- Mann, Thomas, *Muntele vrăjit*, traducere din limba germană Petru Manoliu, Editura RAO, București, 1994.
- Mann, Thomas, *Nuvele*, în românește de Alice Voinescu, Lazăr Iliescu și Al. Philippide, prefață de Al. Dima, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1960.
- Mann, Thomas, *Povestiri*, [Vol.] 1: 1893-1903: *Tonio Kröger*, note și comentarii, notă bio-bibliografică de Thomas Kleininger, prefață de Ion Ianoși, Univers, București, 1992.
- Mann, Thomas, *Scrisori*, traducere, prefață și note de Mariana Șora, Univers, București, 1974.

- Vianu, Tudor, „Asupra ideii de perfecțiune în artă”, în vol. Tudor Vianu, *Opere*, vol. 7, *Studii de estetică*, Editura Minerva, București, 1978.
- Vianu, Tudor, „Cercetarea limbii literare și a stilului în perioada 1944-1959”, în *Limba română*, nr. 4, 1959, pp. 49-56.
- Vianu, Tudor, „Cercetarea stilului”, în Tudor Vianu, *Opere*, vol. 4, Editura Minerva, București, 1975.
- Vianu, Tudor, „Dubla intenție a limbajului și problema stilului”, în vol. *Studii de stilistică*. Ediție îngrijită cu studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968.
- Vianu, Tudor, „Măiestria stilistică”, în Tudor Vianu, *Opere*, vol. 4, Editura Minerva, București, 1975.
- Vianu, Tudor, „Probleme de stil și artă literară”, în vol. *Scriitori români despre limbă și stil*, antologie, introducere, comentarii, bibliografie și glosar de Gheorghe Bulgar, prefață de Perpessicius, ediția a 2-a revăzută și adăugită, Editura Albatros, București, 1984.
- Vianu, Tudor, *Arta actorului*, Vremea, București, 1932;
- Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Editura Contemporană, București, 1941.
- Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, prefața autorului la ediția I. în vol. Tudor Vianu, *Opere*, vol. V, Editura Minerva, București, 1975.
- Vianu, Tudor, *Arta și frumosul. Din problemele constituției și relațiilor*, Societatea Română de Filosofie, București, 1931.
- Vianu, Tudor, *Correspondență*, ed. și studiu introductiv de H. Zalis, Minerva, București, 1970.
- Vianu, Tudor, *Das Werungsproblem in Schillers Poetik*, București, 1924.

- Vianu, Tudor, *Despre stil și artă literară*, cuvânt omagial de Al. Philipide, ed. și pref. de M. Bucur, Editura Tineretului, București, 1965.
- Vianu, Tudor, *Despre stil și artă literară*, Editura Tineretului, București, 1965.
- Vianu, Tudor, *Dualismul artei*, s.l., București, 1925.
- Vianu, Tudor, *Estetica*, E.P.L., București, 1968.
- Vianu, Tudor, *Estetica, I-II*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1934-1936.
- Vianu, Tudor, *Figuri și forme literare*, s.l., București, 1946.
- Vianu, Tudor, *Filosofia culturii*, Publicom, București, 1944.
- Vianu, Tudor, *Filosofie și poezie*, Editura Familia, Oradea, 1937.
- Vianu, Tudor, *Filosofie și poezie. Filosofi și poeți. Către o concepție estetică a lumii*, Casa Școalelor, București, 1943.
- Vianu, Tudor, *Filosofie și poezie*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971.
- Vianu, Tudor, *Fragmente moderne*, s.l., București, 1925.
- Vianu, Tudor, *Gândirea estetică*, Editura Minerva, București, 1986.
- Vianu, Tudor, *Generație și creație. Contribuții la critica timpului*, Editura Librăriei „Universală” Alcalay & Co, București, 1936.
- Vianu, Tudor, *Henri Bergson*, s.l., București, 1939.
- Vianu, Tudor, *Idealul clasic al omului*, Vreimea, București, 1934.
- Vianu, Tudor, *Imagini italiene*, s.l., București, 1933.
- Vianu, Tudor, *Influența lui Hegel în cultura română*, Imprimeria Națională, București, 1933.
- Vianu, Tudor, *Introducere în teoria valorilor întemeiată pe observația conștiinței*, Cugetarea – Georgescu Delafras, București, 1942.

- Vianu, Tudor, *Istoria esteticeii de la Kant pana azi*, în *Texte alese*, București, Institutul de arte grafice Bucovina, 1934.
- Vianu, Tudor, *Întregul și fragmentul. Pagini inedite*, ed., pref., trad. și note de H. Zalis, București, 1997.
- Vianu, Tudor, *Literatura universală și literatura națională*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
- Vianu, Tudor, *Masca timpului. Schițe de critică literară*, Editura Librăriei Diecezane, Arad, 1926.
- Vianu, Tudor, *Opere*, I-XIV, ed. îngrijită, note și postfață de S. Alexandrescu, G. Ionescu și G. Gana, București, 1971-1990.
- Vianu, Tudor, *Opere*, vol. 8, *Studii de filozofie a culturii*, Note de George Gană, ediție de Gelu Ionescu și George Gană, Editura Minerva, București, 1979.
- Vianu, Tudor, *Poesia lui Eminescu*, Cartea Românească, București, 1930.
- Vianu, Tudor, *Postume. Istoria ideii de geniu. Simbolul artistic. Tezele unei filozofii a operei*, postfață de I. Ianoși, Editura pentru Literatură Universală, București, 1966.
- Vianu, Tudor, *Probleme de stil și artă literară*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1955.
- Vianu, Tudor, *Problemele metaforei și alte studii de stilistică*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957.
- Vianu, Tudor, *Raționalism și istorism. Studiu de filozofia culturii*, Tiparul Universitar, București, 1938.
- Vianu, Tudor, *Scrieri de calătorie*, Editura Sport-Turism, București, 1978.
- Vianu, Tudor, *Scrieri despre teatru*, ed. și studiu introductiv de Viola Vancea, Minerva, București, 1977.
- Vianu, Tudor, *Studii de filozofia culturii*, ed. îngrijită de G. Gana, Editura Eminescu, București, 1982.

- Vianu, Tudor, *Studii de filozofie și estetică*, Editura Casa Școalelor, București, 1939.
- Vianu, Tudor, *Studii de literatură română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965.
- Vianu, Tudor, *Studii de stilistică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968.
- Vianu, Tudor, *Studii și portrete literare*, Editura Ramuri, Craiova, 1938.
- Vianu, Tudor, *Transformările ideii de om și alte studii de estetică și morală*, Editura Tradiția, București, 1946.
- Vianu, Tudor, *Transformările ideii de om*, Editura Tradiția, București, 1942.

REFERINȚE CRITICE

- *** *Arte poetice: Antichitatea*, culegere îngrijită de D. M. Pippidi, traduceri de C. Balmuș, George Guțu, Ionel Marinescu, Editura Univers, București, 1970.
- *** *Arte poetice: Renașterea*, selecția, prezentarea și traducerea textelor semnate de Doina Condrea Derer, Sorina Bercescu, Alexandra Emilian, Editura Univers, București, 1986.
- *** *Cercetări de limbă și literatură*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 2000.
- *** *Elemente de lingvistică structurală*, Redactor responsabil I. Coteanu, București, Editura Științifică, 1967
- *** *Studii de stilistică, poetică, semiotică*, coordonator Mircea Borcilă, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Filologie, Cluj Napoca, 1980.
- *** *Poetică și stilistică. Orientări moderne*, Coordonatori Sorin Alexandrescu, Mihail Nasta Editura Univers, București, 1972.
- *** *Studii de limbă și stil*, Editura Facla, Timișoara, 1973.
- *** *Tudor Vianu. Biobliografie*, Biblioteca Centrală Universitară, București, 1967.

- *** *Teorie și metodă în științele sociale*, vol. I, Editura Politică, București, 1965
- *** *Travaux linguistiques de Prague*, vol. 1-2, Prague Academia, Editions de l'Academie Tschécoslovaque des sciences, Praga, 1966.
- Alexandrescu, Sorin, „Concepția stilistică a lui Tudor Vianu”, în Tudor Vianu, *Opere*, vol. V, Editura Minerva, București, 1975.
- Andriescu, Alexandru, *Stil și limbaj*, Editura Junimea, Iași, 1977.
- Anghelescu, Silviu, *Portretul literar*, Muzeul Literaturii Române, București, 2010.
- Adorno, Theodor W., *Aesthetic Theory*, Continuum, 2004.
- Bally, Charles, *Traité de la stylistique française*, Klincksieck, Geneva, 1951.
- Baltag, Cezar, *Paradoxul semnelor*, Editura Eminescu, București, 1996.
- Beardsley, Monroe, C., *Aesthetics from Classical Greece to the Present: A Short History*. University of Alabama Press, 1975.
- Ben-Ari, Nitsa, „The Ambivalent Case of Repetitions in Literary Translation. Avoiding Repetitions : a «Universal» of Translation?”, în *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, vol. 43, nr. 1, 1998, pp. 68-78.
- Bergsten, Gunilla, „Musical Symbolism in Thomas Mann's Doktor Faustus”, în *Orbis Litterarum*, vol. 14, nr. 2-4, 1959, pp. 33-42.
- Bernstein, Jay M. (coord.), *Classic and Romantic German Aesthetics*. Cambridge University Press, 2003.
- Beyst, Stefan, „Word, Image and Time in Narrative Literature. Theoretical Remarks on Hans Castorp's Journey in the Snow in the Chapter Snow from the Magic Mountain of Thomas Mann”, s.l., 2013, accesat online la <http://d->

- sites.net/english/magicmountainsnow.htm,
21.03.2014, f. pag.
- Biberi, Ion, *Tudor Vianu*, Editura pentru Literatură, București, 1966.
- Biberi, Ion, *Interviuri din literatura română*, Minerva, București, 1983.
- Boes, Tobias, „Aschenbach Crosses the Waters: Reading Death in Venice in America”, în *Modernism/modernity*, vol. 21, no. 2, 2014, pp. 433-444.
- Borbély, Ștefan, *Despre Thomas Mann și alte eseuri*, Cluj-Napoca : Biblioteca Apostrof, 2005.
- Borbély, Ștefan, *Grădina magistrului Thomas*, Eseuri, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
- Borbély, Ștefan, *Visul lupului de stepă*. Eseuri, Editura Dacia, Cluj, 1999.
- Borcilă, Mircea, „Aspecte ale unei sinteze teoretice în stilistică”, în *Cercetări de lingvistică*, anul XVII, nr. 2, 1972, pp. 309-321.
- Bubner, Rüdiger, *Modern German Philosophy*, CUP Archive, s.l., 1981.
- Bucur, Marin, „Prefață” la Tudor Vianu, *Despre stil și artă literară*, Editura Tineretului, București, 1965.
- Bulgăr, Gheorghe, *Studii de stilistică și limbă literară*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971
- Burckhardt, Jacob, *Cultura Renașterii în Italia*, vol. I-II, traducere de N. Balotă și Gh. Ciorogaru, prefață, tabele cronologice, note și indici de Nicolae Balotă, Editura pentru Literatură, București, 1969.
- Cazacu, Boris, *Studii de limbă literară: probleme actuale ale cercetării ei*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1960.
- Călinescu, G., *Principii de estetică*, E.P.L., București, 1968.
- Calinescu, George, *Ulysse*, București, 1967.

- Călinescu, Matei, *Ion Vianu, Amintiri în dialog*, ediția a treia, Iași, Polirom, 2005.
- Cioculescu, Șerban, *Aspecte literare contemporane: 1932-1947*, Editura Minerva, București, 1972.
- Ciopraga, Constantin, *Portrete și reflecții literare*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- Ciopraga, Constantin, *Propilee*, Editura Junimea, Iași, 1984.
- Comarnescu, Petru, „Sistemul de estetică al profesorului Tudor Vianu” în *Revista Fundațiilor Regale*, an. II, nr. 3, 1935, pp. 34-42.
- Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*, Editura pentru Literatură, București, 1967-1972.
- Corniță, Georgeta, *Manual de stilistică*, Editura Umbria, Baia Mare, 1995.
- Coteanu, Ion, „Considerații asupra structurii stilistice a limbii”, în vol. *Probleme de lingvistică generală*, volumul IV, Editura Academiei, București, 1962, pp. 59-83.
- Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române*, Editura Academiei, București, 1973, vol 1, *Stil, stilistică, limbaj*.
- Day, Sean, „Synaesthesia and synaesthetic metaphors”, în *Psyche*, vol. 2, nr. 32, 1996, pp. 2-19.
- David, Nicolette, „Violence, Desire and the Body: A Kleinian Reading of Thomas Mann's *The Magic Mountain*”, în *PsyArt*, 2011, Vol. 2. Nr. 5., accesibil online la www.psyartjournal.com, f.pag.
- Dima, Alexandru, *Gândirea românească în estetică*, Institutul de Arte Grafice „Dacia Traiană”, Sibiu, 1943.
- Dragoș, Elena, *Structuri narrative la Liviu Rebreanu*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
- Dragoș, Elena, „Un «altfel» de Tudor Vianu”, în *Reflecții despre lectură*, Editura Cartea Vranceană, Focșani, 2011, pp. 11-14.

- Eco, Umberto (coord.), *Istoria frumuseții*. Traducere din limba italiană de Oana Sălișteanu, Enciclopedia RAO, București, 2005.
- Enkvist, Erik Nils; Spencer, John; Gregory, I. Michael, *Linguistics and Style*, Oxford University Press, Great Britain, London, 1964.
- Everett Gilbert, Katharine, Helmut Kuhn, *Istoria esteticii*, în românește de Sorin Mărculescu. Prefață de Titus Mocanu, ediție revăzută și adăugită, Editură Meridiane, București, 1972.
- Fabb, Nigel, *Linguistics and Literature*, Blackwell Publishers Inc., Massachusetts, United States of America, 1997.
- Frenzel, Leif, „Unreality and Prefiguration of Death (in Venice)”, în *Online Papers*, accesibil online la <http://leiffrenzel.de>, 2011.
- Galdi, Ladislau, *Introducere în stilistica literară a limbii române*, Editura Minerva, București, 1976.
- Gană, George, *Tudor Vianu și lumea culturii*, București, Editura Minerva, 1998.
- Garin, Eugenio (coord.), *Omul Renașterii*, traducere de Dragoș Cojocaru, prefață de Maria Carpov, Iași, Editura Polirom, 2000.
- George, Alexandru, *Semne și repere*, Cartea Românească, București, 1971.
- Geuss, Raymond, *Morality, Culture, and History: Essays on German Philosophy*, Cambridge University Press, 1999.
- Everett Gilbert, Katharine; Kuhn, Helmut, *Istoria Esteticii*, Meridiane, București, 1972.
- Got, Miorița, *Stilistica limbii române*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2007.
- Grimstad, Kirsten J., *The Modern Revival of Gnosticism and Thomas Mann's Doktor Faustus*, Camden House, 2002.

- Guyer, Paul, *Values of Beauty. Historical Essays in Aesthetics*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Halliwell, Stephen, *The Aesthetics of Mimesis: Ancient Texts and Modern Problems*, Princeton University Press, Princeton, 2009.
- Hammermeister, Kai, *The German Aesthetic Tradition*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
- Hartmann, Nicolai, *Estetica*, Editura Univers, București, 1974.
- Hîncu, Dumitru, *Conexiuni cu "Vrăjitorul". Thomas Mann în România*, Editura Kriterion, București, 1995.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Prelegeri de estetică*, vol. I, traducere de D. D. Roșca, Ed. Academiei, București, 1966 pp. 7-9; 18-20.
- Heller, Erich, *The Disinherited Mind: Essays in Modern German Literature and Thought*, Cambridge, Bowes & Bowes, 1952.
- Herteg, Crina, „Orientări în stilistica modernă”, în *Annales Universitatis Apulensis, Series Philologica*, nr. 8 / 2007, Tom 1, pp. 249 -256.
- Hobby, Blake G., „Translating Music and Supplanting Tradition: Reading, Listening and Interpreting” în „Tristan”, Nebula Press, s.l., 2005.
- Huch, Richarda, *Romantismul german*, Editura Univers, București, 1974.
- Humphreys, Peter, „The Magic Mountain-A Time Capsule of Tuberculosis Treatment in the Early Twentieth Century”, în *Canadian Bulletin of Medical History/Bulletin canadien d'histoire de la médecine*, 1989, an.II, nr. 6, pp. 147-163.
- Iacob, Simona, „Tudor Vianu - Repere biografice și de activitate universitară”, în *Caiete critice, Revistă editată de Fundația Națională pentru Știință și Artă*, nr. 8-9 (250-251), 2008, pp. 37-43.

- Ianoși, Ion, *Thomas Mann*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1965.
- Ianoși, Ion, „O operă estetică, o estetică a operei”, în Tudor Vianu, *Estetica*. Studiu de Ion Ianoși, Editura pentru Literatură, București, 1968, pp. i-xxi.
- Ianoși, Ion, „Prefață la ediția a II-a”, în Tudor Vianu, *Estetica*, studiu de Ion Ianoși, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- Ianoși, Ion, *Fenomenologia artei*, în vol. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Despre artă și poezie*, selecție, prefață și note de Ion Ianoși, Editura Minerva, București, 1979, vol. I, pp. 6-37.
- Ianoși, Ion, *Hegel și arta*, Editura Meridiane, București, 1980.
- Ianoși, Ion, *Povestitorul vrăjitor*, prefață la vol. Thomas Mann, *Povestiri. 1893-1912*, traducere de Ion Roman, prefață de Ion Ianoși, notă bibliografică, note și comentarii de Thomas Kleininger, Editura Univers, București, 2000.
- Ianoși, Ion, *Thomas Mann: temă cu variațiuni*, Editura Trei, București, 2002.
- Ingarden, Roman, *Studii de estetică*, trad. de Olga Zaiwk, Editura Univers, București 1978.
- Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, Editura Științifică, București, 1975.
- Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Isac, Dumitru, „O schiță a ideilor estetice din antichitate până la Kant”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca - Seria HUMANISTICA*, Nr.XI/ 2012, pp. 327-344.
- Istoria frumuseții*, ediție îngrijită de Umberto Eco, traducere din limba italiană de Oana Sălișteanu, Enciclopedia RAO, București, 2005.
- Jørgensen, Aage, „Thomas Mann's Doktor Faustus”, în *Orbis Litterarum*, vol. 20, nr. 1, 1965, pp. 165-175.

- Kant, Immanuel, *Despre frumos și bine*, vol. I-II, selecție, prefață și note de Ion Ianoși, București, Editura Minerva, 1981.
- Koch-Emmery, E., "Thomas Mann in English Translation", în *German Life and Letters*, July, 1952-1953, New Series VI, pp. 275-284.
- Lombardo, Jeanne, „Death and Beauty: Deliverance from Mortality in The Works of Thomas Mann and Yasunari Kawabata” (2008), accesibil online la http://www.odysseyofthefuture.net/thearts_readings.htm, f. pag.
- Lovinescu, Eugen, *Istoria civilizației române moderne*, Editura Științifică, București, 1972.
- Lovinescu, Eugen, *T. Maiorescu și posteritatea lui critică*, Casa Școalelor, București, 1943.
- Lungu, Vasile, *Viața lui Tudor Vianu*, Editura Minerva, București, 1997.
- Lungu, Vasile, *Opera lui Tudor Vianu*, Editura Eminescu, București, 1999.
- Martin, Mircea, *Identificări*, Cartea Românească, București, 1977.
- Maurras, Charles, *Viitorul inteligentei*, traducerea de Tudor Vianu, București, 1925.
- Micu, Iulia, *Thomas Mann: istoria unei partituri literare*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.
- Mihăescu, N., *Norme gramaticale și valori stilistice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.
- Mihăilescu, Florin, *Conceptul de critică literară în România*, vol. I, Minerva, București, 1976.
- Moangă, Emil, *Tudor Vianu în conștiința criticii*, Editura Floarea Darurilor, București, 1997.
- Mocanu, Adriana, „Contact și self în viziunea Gestaltistă”, în *Revista de Psihoterapie Integrativă*, vol. 2. nr.1., mai 2013, pp. 17-21.

- Moore, Gregory, *Selected Writings on Aesthetics Johann Gottfried Herder*, Princeton University Press, Princeton, 2006.
- Morton Gledhill, John Richard, *Strategies in Translation: A Comparison of the Helen Lowe-Porter and David Luke Translations of Thomas Mann's Tonio Kröger, Tristan and Der Tod in Venedig within the Context of Contemporary Translation Theory*, teză de doctorat, Faculty of Philosophy, University of Erfurt, Erfurt (Germania), 2003.
- Munteanu, Ștefan, *Stil și expresivitate poetică*, Editura Științifică, București, 1972.
- Muscă, Vasile, *Permanența idealismului. Studii și eseuri privind idealismul german*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2003.
- Muthu, Mircea, *Studii de estetică românească*, vol. I, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005.
- Nasta, Mihail, „Prolegomenon I. Teoria limbajului, stilistica și procesul analitic”, în vol. *Poetică și stilistică. Orientări moderne*, prolegomene și antologie de Mihail Nasta și Sorin Alexandrescu, Editura Univers, București, 1972.
- Oancea, Ileana, *Istoria stilisticii românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
- Oancea, Ileana, *Elemente de stilistică aplicată*, [s.l.], Timișoara, 1989.
- Oancea, Ileana, *Lingvistică romanică și lingvistică generală*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.
- Österreich, Peter L. *Spielarten der Selbsterfindung. Die Kunst des romantischen Philosophierens bei Fichte, F. Schlegel und Schelling*, Walter de Gruyter GmbH & Co, Berlin/New York, 2011.
- Paetzold, Heinz, *Ästhetik des deutschen Idealismus. Idealismus Zur Idee ästhetischer Rationalität bei Baumgarten, Kant, Schelling, Hegel und*

- Schopenhauer*, Franz Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden, 1983.
- Palmer, F.R., *A Linguistic Study of the English Verse*, University of Miami Press, Miami/Florida, 1969.
- Panduru, Andra, *Frumosul: istoria unui concept*, București, Editura Paideia, 2005.
- Papahagi, Marian, *Exerciții de lectură*, Dacia, Cluj-Napoca, 1976.
- Papu, Edgar, *Tudor Vianu: Istoria Esteticii de la Kant până azi, în Texte Alese*”, în *Revista de filosofie*, 1934, vol. 19, nr. 2, pp. 27-39.
- Papu, Edgar, „Tudor Vianu: «Estetica»”, vol I., în *Revista de filosofie*, XIX, nr. 4, oct.-dec. 1934, pp. 409-411.
- Papu, Edgar, „Tudor Vianu; Idealul clasic al omului”, în *Revista de filosofie*, oct.-dec. 1935, pp. 396-397.
- Papu, Edgar, *Răspântii*, Societatea Română de Filosofie, București, 1936.
- Papu, Edgar, *Din luminile veacului*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- Parpală, Emilia, *Introducere în stilistică*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
- Parpală, Emilia, *Introducere în stilistică*, Ediția a II-a, revizuită și adăugită, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
- Pascadi, Ion, *Estetica lui Tudor Vianu*, București, Editura Științifică, 1968.
- Peiu, Anca, *Trecutul timpului perfect: de la Thomas Mann la William Faulkner*, Editura Universității din București, București, 2001.
- Platon, „Hippias Maior” [sau Despre *frumos*, dialog anatreptic], în vol. *Opere II*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 64-97.
- Platon, *Opere*, ediție îngrijită de Petru Creția și Constantin Noica, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1974-1993.

- Platon, *Republica*, traducere, comentarii, note de Andrei Cornea, ediție bilingvă, Editura Universitas, București, 1998.
- Podgoreanu, Traian, *Umanismul lui Tudor Vianu*, Editura Cartea Românească, București, 1973.
- Ralea, Mihail, *Scrieri*, vol. 1-7, Editura Minerva, București, 1972-1989.
- Reed, T. J., *Thomas Mann: The Uses of Tradition*, 2nd ed., Oxford, Clarendon Press, 1996.
- Revue roumaine de linguistique*, Nr. 2, 1994.
- Robinson, Henry Crabb, *Essays on Kant, Schelling, and German Aesthetics*, în *MHRA*, Vol. 18, 2010, pp. 8-151.
- Rütten, Thomas, „Cholera in Thomas Mann's Death in Venice.” în *Gesnerus*, Vol. 66, Nr. 2, 2009, pp. 256-287.
- Schelling, F.W.J., *Sistemul idealismului transcendent*, Editura Humanitas, București, 1995.
- Shookman, Ellis, *Thomas Mann's Death in Venice: A Reference Guide*, Greenwood Publishing Group, 2004.
- Schroter, Klaus, *Thomas Mann*, traducere de Carmen Oniti, Teora, București, 1998.
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Cartea Românească, București, 1974-1989.
- Simion, Eugen, *Sfidarea retoricii: jurnal german*, Cartea Românească, București, 1985.
- Simpson, David (coord.), *The Origins of Modern Critical Thought: German Aesthetic and Literary Criticism from Lessing to Hegel*. CUP Archive, 1988.
- Simpson, David, „Introduction”, în David Simpson (coord.), *The Origins of Modern Critical Thought: German Aesthetic and Literary Criticism from Lessing to Hegel*, CUP Archive, [s.l.], 1988, pp. 1-24.

- Simpson, Paul, *Language Through Literature. An Introduction*, Clays Ltd., St. Ives, Great Britain, 1997.
- Smeu, Grigore, *Sensuri ale frumosului în estetica românească*, Editura Academiei, București, 1969.
- Smeu, Grigore, *Istoria esteticii românești*, vol. I-II, Editura Academiei Române, București, 2008-2009.
- Snell-Hornby, M. , *Translation Studies an Integrated Approach*, John Benjamins Publishing co., Amsterdam, 1988.
- Stati, Sorin; Bulgăr, Gheorghe, *Analize literare și stilistice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.
- Ștefănescu, Alex., „Tudor Vianu – perioada postbelică”, în *România literară*, Numărul 19, 2004, accesibil online la <http://www.romlit.ro>.
- Tatarkiewicz, Władysław, *Istoria celor șase noțiuni*, în românește de Rodica Ciocan-Ivănescu, prefață de Dan Grigorescu, Meridiane, București, 1981.
- Tatarkiewicz, Władysław, *Istoria esteticii*, vol. I-III, Editura Meridiane, București, 1978.
- Todorov, Tzvetan, *Théories du symbole*, Seuil, Paris, 1977.
- Toma, Gheorghe, *Permanențe filosofice românești*, Dacia, Cluj-Napoca, 1979.
- Turner, G.W., *Stylistics*, Penguin Books, London, 1973.
- Țarălungă, Ecaterina, *Tudor Vianu*, Editura Cartea Românească, București, 1984.
- Uritescu, Ramona Maria, *The Magician's Modern Avatars: A Study of the Artist Figure in the Works of Marcel Proust, Thomas Mann and Franz Kafka*, teză de doctorat, The University of Western Ontario, 1998.
- Ursache, Petru, „Studiu introductiv”, în Al. Dima, *Domeniul esteticii: privire sintetică introductivă*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1998, pp. 2-36.

- Vaida, Petru, „Tudor Vianu - în apărarea Esteticii”, în *România literară*, Numărul 15, 2004, accesibil online la <http://www.romlit.ro>.
- Vaida, Petru, *Opera filozofică a lui Tudor Vianu*, Editura Enciclopedică, București, 2004.
- Venturi, Lionello, *Istoria criticii de artă*, în românește de Constanța Tănăsescu, prefață de Raoul Șorban București, Editura Univers, 1970.
- Vlad, Ion, *Lecturi constructive*, Cartea Românească, București, 1976.
- Vlad, Ion, *Romanul universurilor crepusculare: Thomas Mann, Robert Musil, Hermann Broch, Witold Gombrowicz, Günter Grass, Curzio Malaparte, Heinrich Boll, L.-F. Céline*, Eikon, Cluj-Napoca, 2004.
- Vințeler, O. „Sinonimia și limbajele”, în Mircea Borcilă (coord.), *Studii de stilistică, poetică, semiotică*, [s.l.], Cluj-Napoca, 1980, pp. 73-96.
- von Humboldt, Wilhelm, *Gesammelte Schriften (Über Denken und Sprache)*, Herausgegeben von der Königlich Preußischen Akademie der Wissenschaften, [s.l.].
- von Humboldt, Wilhelm, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, București, 2008.
- Watkins, Maureen, „Fear and Fascination: Ambivalent Reactions to Disease and Death in Thomas Mann's Der Zauberberg/ The Magic Mountain”, în *HARTS & Minds: The Journal of Humanities and Arts*, vol. 1, nr. 3, accesibil online la http://media.wix.com/ugd/3089fd_447b64f021274275a9af459b63c8055b.pdf. f. pag.